

Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu ja väkivalta

Piia Tiilikallio
Suunnittelija
Kehittämistyö ja Juuri-toiminta

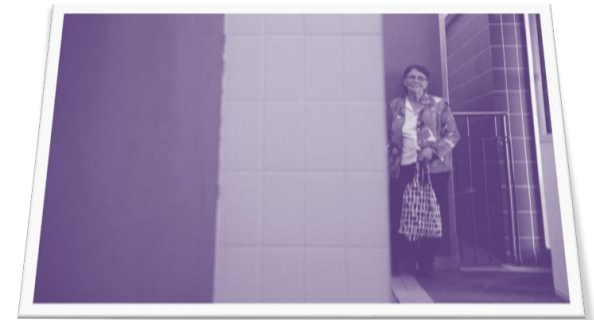
Suvanto ry

Turvallisen vanhuuden puolesta

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

Yhdistys

- Perustettiin vuonna 1990 erityisasiantuntijayhdistykseksi
- Toiminnan tarkoituksena on ikääntyneiden henkilöiden luottamuksellisissa suhteissa tapahtuvan kaltoinkohtelun ja väkivallan ehkäiseminen

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

Yhdistys

- Vaikuttaa toiminnallaan yhteiskunnalliseen keskusteluun ikääntyneiden turvallisuuden edistämiseksi ja väkivallan vähentämiseksi
- Tiedon lisääminen on yksi yhdistyksen perustehtävistä
- Ei omaa turvakotia, yhteistyötä kuntien viranomaisten ja paikallisten vanhus- ja väkivaltayön organisaatioiden kanssa

Yhteistyössä

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

Yhdistys

- Palvelee ja tiedottaa
- Ylläpitää auttavaa puhelinpalvelua ja tarjoaa neuvontaa, asiakaspalvelua sekä vertaistukitoimintaa
- Tuottaa tietoa, järjestää asiantuntijuuteensa perustuvia koulutus- ja tiedotustilaisuuksia sekä tapahtumia

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

”Yhdessä murheet
puolittuvat ja ilot
kaksinkertaistuvat.”
Lämpimästi tervetuloa!

Vertaistuen ryhmät

- Väkivaltaa tai sen uhkaa läheisessä ihmissuhteessa kokeneille ikääntyneille
- Tavoitteena turvallinen ryhmä, jossa voimaannutaan vertaistuen keinoin
- Tarkoituksena on antaa tukea, lisätä elämänhallintaa ja ehkäistä syrjäytymistä.
- Kokoontuvat palvelukeskuksissa, jotta ryhmän jäsenet pääsisivät takaisin kiinni elämään ja muiden ihmisten pariin: Helsingissä Kampin palvelukeskuksessa tiloissa, Vantaalla Kotiapusäätiön Havurastissa
- Turvallisuuden tunteen ylläpitäminen: ryhmän ohjaajat ovat ryhmäläisten käytettävissä myös ryhmätapaamisten välillä
- Ohjauksesta vastaa kaksi ohjaajaa, joista toinen on Suvanto ry:n työntekijä
- Kokoontumiset keskiviikkoisin Uudet ryhmät Töölön palvelukeskuksessa ja Myyrmäen Myyrastissa alkamassa!

Kysy lisätietoa ryhmistä vastaavalta Suvannon työntekijältä: puh. 050 577 0214

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

Henkilökohtainen keskusteluapu

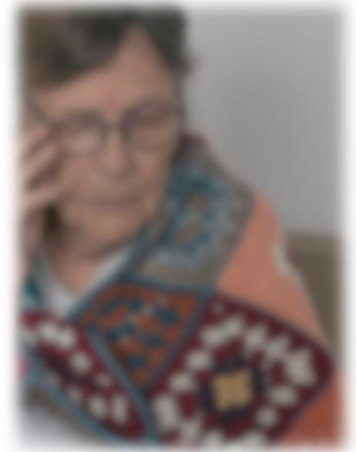
- Ammattiauttajan neuvontaa ja keskusteluapua ikääntyneille
 - Palvelut ovat maksuttomia
 - Helsingin Töölössä hyvien kulkuyhteyksien varrella
- *Käyttäytyykö läheisesi sinua kohtaan uhkaavasti?*
 - *Satuttaako hän sinua sanoilla tai teoilla?*
 - *Joudutko antamaan rahaa tai omaisuutta vasten tahtoasi?*
 - *Tarvitsetko apua lähisuhdeväkivallasta selviytymiseen?*

”Älä jää yksin miettimään. Tule meille, yhdessä voimme löytää uusia keinoja tilanteen ratkaisemiseksi.”

Lisätietoja ja ajanvaraukset: puh. 050 5770218

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

Suvanto-linja 0800 06776

- Linjalle voivat soittaa ikääntyneet sekä heidän läheisensä ja muut ikääntyneen henkilön hyvinvoinnista huolestuneet; myös ammattilaiset ja opiskelijat voivat konsultoida ikääntyneiden hyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä
- **Päivystysajat: tiistaisin ja torstaisin klo 13-15; Lakineuvonnan juristi vastaa samasta numerosta parillisten viikkojen keskiviikkoina klo 16-18**
- Valtakunnallinen ja maksuton palvelu: toimintaa tukevat oikeusministeriö ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA
- Soittaa voi nimettömänä, puhelut käsitellään luottamuksellisesti
- Päivystäjinä ikääntyneiden asioihin perehtyneet ammattilaiset ja koulutuksen saaneet vapaaehtoiset, joita sitoo salassapito- ja vaitiolovelvollisuus
- Suvanto-linjan esitteitä ja julisteita voi tilata puhelimitse: 09-726 2422 tai sähköpostilla: [info\(at\)suvantory.fi](mailto:info(at)suvantory.fi).

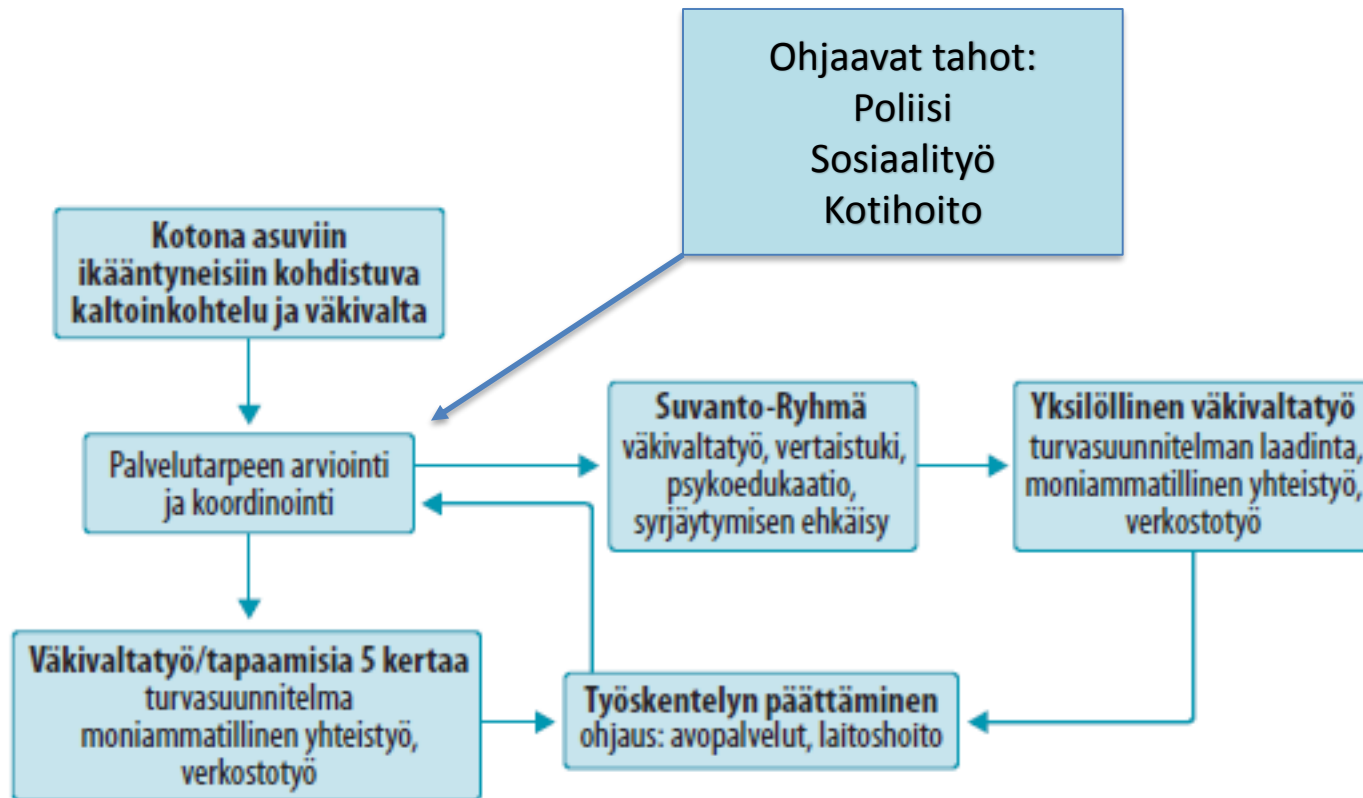
Auttava puhelin

SUVANTO-LINJA 0800-06776

- Ikääntyneet (80-85 v.) ja heidän lähipiirinsä soittavat, yhä iäkkäämmät soittavat (85-90 v.)
- Eniten soittaja:
taloudellinen hyväksikäyttö ja henkinen väkivalta
- Soitoissa korostuu: tekijänä aikuinen lapsi ja ikääntyneen lähipiiri
- Usein puhutaan:
ikäntyneen ja läheisen taloudellinen tilanne, asuminen, suhteet lapsiin ja lapsenlapsiin
- Lakineuvonta:
muistin ja toimintakyvyn heiketessä edunvalvonta, yhteistyöongelmat (talous, hoito, asuminen)
- Ohjataan usein:
huoli-ilmoitus sosiaalitoimeen, juridiseen apuun, terveystoimeen, poliisille ja maistraattiin

Asiakkaan polku Suvannossa

Kun läheinen satuttaa – auttamisen keinoja

Vanhempien
taloudellinen
hyväksikäyttö

Parisuhde- ja lähisuhdeväkivalta

- ❖ **Ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden rakentaminen:**
 - Asunnon vaihto, turvalukko, osoite- ja puhelintietojen salaaminen
 - Lähestymiskielto, rikosilmoitus
 - Edunvalvoja
 - Häätö
 - Tekijän ohjaaminen avun piiriin esim. väkivallan-katkaisuohjelma, lääkäri jne.
- Turvasuunnitelma
- Keskustelut, apu ja tuki

"Omaishoitajat"

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

TURVAOHJEITA SENIOREILLE

OPAS, PÄIVITETTY 2017

Tässä oppaassa neuvotaan, miten rikoksilta voi suojautua. Lisäksi kerrotaan, mitä tehdä, jos kaikesta huolimatta joutuu rikoksen uhriksi. Rikoksentorjuntaneuvosto toivoo, että nämä ohjeet voivat olla apuna Sinunkin turvallisuutesi ja turvallisuudentunteesi parantamisessa.

Oppaan on laatinut rikoksentorjuntaneuvoston työryhmä, jossa oli mukana asiantuntijoita mm. ministeriöistä, poliisista ja järjestöistä. Neuvoston sihteeristö on päivittänyt opasta 2017.

Ladattavissa: <http://rikoksentorjunta.fi/julkaisut>

Painettujen oppaiden tilaukset:
puh. 02951 50254 tai
sähköpostitse [rikoksentorjunta\(at\)om.fi](mailto:rikoksentorjunta(at)om.fi).

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

TURVAOHJEITA SENIOREILLE

Sisällysluettelo

Koti turvallisemmaksi	4
<i>Varmista tulija – älä päästä tuntematonta kotiisi</i>	4
<i>Ilmoita läheisen aiheuttamasta uhasta</i>	6
<i>Estä asuntomurto kotiisi</i>	7
<i>Suojaa omaisuutesi</i>	9
<i>Toimenpiteet ennen matkaa tai pitkää poissaoloa</i>	10
Asioi turvallisesti kodin ulkopuolella	11
<i>Turvallisesti pankkiautomaatilla</i>	11
<i>Suojaa rahojasi</i>	12
<i>Turvallisesti ostoksilla ja julkisilla paikoilla</i>	12
Varo petoksia ja huijauksia	14
<i>Varo valepoliisia ja muita huijareita</i>	14
<i>Ole tarkkana kaupanteossa</i>	15
<i>Suojaa henkilötietosi</i>	16
<i>Toimi turvallisesti internetissä</i>	17
Lisätietoa ja ohjeita verkossa	18
Jos joudut rikoksen uhriksi	19
Tärkeät puhelinnumerot	20

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

TURVAOHJEITA SENIOREILLE

Varo valepoliisia ja muita huijareita

Valepoliisit pyrkivät huijaamaan ikäihmisiltä rahaa. Ole varuillasi, jos joku ottaa sinuun yllättäen yhteyttä ja esiintyy poliisina tai käyttämäsi pankin virkailijana. Tämä henkilö saattaa soittaa sinulle tai tulla kotiovellesi. Hän saattaa ilmoittaa tekevänsä jonkinlaisia tarkistuksia ja pyytää sinua luovuttamaan pankkitietojasi, tunnuslukujasi tai luottokorttitietojasi. **Poliisi tai pankki ei koskaan tee tällaisia pyyntöjä** – kyseessä on hyvin todennäköisesti petoksen yritys.

Jos yhteydenotto epäilyttää, pyydä yhteydenottajan yhteystiedot. Voit varmistaa ne poliisilaitokselta tai pankista, jota kävijä sanoo edustavansa, tai numerotiedustelusta. Jos yhteystiedot eivät pidä paikkaansa, ota heti yhteyttä poliisiin ja ilmoita tapauksesta, sillä myös tieto rikoksen yrityksestä on hyödyllinen poliisille.

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

Sisältö

Kotini on linnani.....	3
Sinnikkäät kauppiaat.....	4
Rikollisuuden ehkäisy ja kotiturvallisuus	9
Läheisen aiheuttama uhka	12
Kun olet poissa kotoa	14
Teknologisia ratkaisuja turvalliseen arkeen.....	16
Lisätietoa ja ohjeita verkossa.....	18
Tärkeitä puhelinnumeroita	20

Tilattavissa:

info(at)suvantory.fi tai puh. (09) 726 2422

Ladattavissa:

<https://www.suvantory.fi/yhdistys/julkaisut/>

Opas, julkaistu 2017

TIETOA IKÄIHMISILLE
KOTONA ASUMISEN TURVAKSI

Turvallisen vanhuuden puolesta – Suvanto ry

Periaatteet tehdessäsi kauppaa tai solmiessasi sopimuksia

Edellä esitetyt periaatteet pätevät kaikenlaisiin kaupustelijoihin oli kyse erilaisista tavaraa myyvistä myyjistä, taulukauppiaasta, rahankeräyksistä tai puhelinmyyjistä.

- Älä osta ilman harkintaa
- Älä usko kaikkea mitä sinulle sanotaan, liian hyvä tarjous on harvoin totta
- Ilmaisia palveluita ja tavaroita ei ole olemassa, niiden kustannukset tulevat muissa kuluissa
- Osta vain sellaista mitä olet jo pitkään tiennyt tarvitsevasi ja jonka oikeista kustannuksista olet jo ottanut selvää
- Sinulla on oikeus vetäytyä kaupasta koska tahansa
- Sano soittavasi poliisille, jos tilanne käy uhkaavaksi

Voit kieltää osoitetietosi tai puhelinnumerosi käytön markkinoinnissa. Aggressiivisen puhelinkauppiaan puhelu tulisi tallentaa. Tätä varten on olemassa sovelluksia ladattavaksi puhelimeen. Kaikki puhelut voidaan asettaa tallentumaan automaattisesti esimerkiksi kahden vuorokauden ajaksi kuunneltavaksi, jonka aikana ikäänkynyt voi sen kuunteluttaa esimerkiksi lapsillaan tai tuttavillaan.

TIETOA IKÄIHMISILLE
KOTONA ASUMISEN TURVAKSI

Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu

- **Luottamuksellisessa suhteessa tapahtuva teko tai tekemättä jättäminen, joka vaarantaa ikääntyneen hyvinvoinnin, turvallisuuden tai terveyden**
 - *fyysistä ja/tai psyykkistä väkivaltaa, seksuaalista hyväksikäyttöä,
 - *taloudellista hyväksikäyttöä
 - *hoidon ja avun laiminlyömistä
 - *oikeuksien rajoittamista, loukkaamista
 - *ikäihmisen ihmisarvoa alentavaa kohtelua
- **Parisuhde-, perhe- tai lähisuhdeväkivaltaa**
tapahtuu läheisessä ihmissuhteessa
- **Hoitosuhteessa**
ilmenee huonona ja epäeettisenä kohteluna
- **Rakenteellista**
ikäntynyt kohtaa yhteiskunnan ja palvelujärjestelmän taholta esim. ikäsyrijintää tai palveluiden epäämistä

Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu

Hoidon ja avun laiminlyönti tarkoittavat

- **tarkoituksellista** (aktiivista)
hoitamatta jättämistä tai hoitovastuusta kieltäytymistä
- **tarkoituksetonta** (passiivista)
ikäntyneen ihmisen hoidon epäonnistuminen johtuu
hoitajan tai muun hoidosta vastaavan henkilön
osaamattomuudesta, tiedonpuutteesta, uupumuksesta tai
välinpitämättömyydestä

Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu

Tilastotietoa:

- **65-74-vuotiaat kokevat olennaisesti vähemmän väkivaltaa ja uhkailua kuin nuoremmat ikäryhmät: n. 3 % vrt. n. 25 % 15-24-v., n. 19 % 25-44-v., n. 8 % 45-64-v.**
- Väkivalta- ja uhkailukokemukset tapahtuvat pääosin **kotona**
- Tekijänä puoliso, muu tuttu, puolituttu, tuntematon
- Yli 75-vuotiaiden turvallisuutta **ei ole tutkittu** uhritutkimuksissa

Lähde: Danielson Petri, Kääriäinen Juha (2016):

Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2015 - Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 13/2016. Helsinki. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti

Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu

Tilastotietoa:

- Pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa v. 2016 uhreina 8880 henkilöä,
 - joista naisia 69 %, **yli 65-v. ikäluokassa uhreista naisia 67 %**.
 - 80,2 % entisten ja nykyisten avio- ja avopuolisoiden välistä väkivaltaa

Rikos- ja pakkokeinotilasto. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta 2016. Tilastokeskus 2017

- Vuonna 2016 aikana **turvakodeissa** oli yhteensä 3 535 asiakasta, joista aikuisia 1 801
 - **65-vuotta täyttäneitä oli yhteensä 60 henkilöä.**
 - Aikuisasiakkaista **naisia** oli 1 701 (**94 %**) ja miehiä 100 (6 %)

Peltonen, Ewalds & Kaipainen 2017, THL

Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu

Tilastotietoa:

- ***Vanhuksiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta on tyypillisesti piilorikollisuutta***
- *Piilorikos on rikos, jossa uhri ei tee rikosilmoitusta poliisille eikä tapahtuma tule muutenkaan viranomaisten tietoon*
- *Yli 64-vuotiaiden **lähisuhdeväkivaltarikosten** uhrien osuus on rikostilastojen mukaan noin 3 % kaikista uhreista (Danielsson ja Kääriäinen 2017; Tilastokeskus)*
- *Poliisin tietoon vuonna 2016 tulleista **väkivaltarikoksista** yli 65 vuotta täyttänyt oli uhrina 312 rikoksessa ja näistä ikääntyneistä uhreista naisia oli 209*
 - *Avio- ja avopuolisoiden tekemiä rikoksista oli 143 tapausta*
 - *126 rikosta oli aikuisen lapsen tekemiä (Tilastokeskus)*

Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu

Yleisyystutkimus ikääntyvien naisten kaltoinkohtelusta (THL 2011):

“Prevalence study of violence and abuse against older women” (AVOW)

- Yli 60-vuotiailta naisilta heidän kokemuksiaan lähisuhdeväkivallasta ja kaltoinkohtelusta viimeisen vuoden ajalta: Yli 2 800 kotona asuvaa naista viidessä Euroopan maassa
- 28 % ikääntyneistä naisista on kokenut kaltoinkohtelua: kaikista haavoittuvimmassa asemassa kotona asuvat vanhat naiset
- **Suomen tulokset: Joka neljäs nainen on kokenut väkivaltaa tai kaltoinkohtelua viimeisen 12 kuukauden aikana. Kohdeväestöön suhteutettuna n. 150 000:ta ikääntynyttä naista.**
- Yleisin ilmenemismuoto oli henkinen väkivalta (21%), taloudellinen hyväksikäyttö (6,5%) ja henkilökohtaisten oikeuksien loukkaaminen (5,7%); **4,6 % naisista oli kokenut seksuaalista häirintää tai väkivaltaa – luku on tutkittujen maiden korkein.**
- Kaikissa hyväksikäytön ja väkivallan muodoissa lukuun ottamatta laiminlyöntiä, yleisin väkivallan tekijä oli elämänkumppani tai oma puoliso.
- Väkivaltaa tai kaltoinkohtelua kokeneiden naisten elämänlaatu oli muita huomattavasti huonompi. Tukala taloudellinen tilanne, huono terveys ja masentuneisuus olivat kiinteästi yhteydessä väkivaltakokemuksiin.

(M-L Luoma ym. 2011; <https://www.thl.fi/en/web/thlfi-en/research-and-expertwork/projects-and-programmes/avow-study/outcomes-and-reports>)

KÄTKETTY ÄÄNET

KANSAINVÄLINEN IKÄÄNTYNEISIIN
KOHDISTUVAN KALTOINKOHTELUN
JA VÄKIVALLAN VASTAINEN
KAMPANJAPÄIVÄ 15.6

WWW.KATKETYTAANET.FI

KÄTKETTY ÄÄNET 15.6

www.katketytaanet.fi

Suvanto ry
Turvallisen vanhuuden puolesta

Kätketyt Äänet-kampanjapäivä

Ääni asioille, joille ei aina löydy sanoja

15.6. The World Elder Abuse Awareness Day

Kansainvälinen vuosittainen kampanjapäivä
ikääntyneisiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua ja väkivaltaa
vastaan

- Tarkoituksena on levittää tietoa ikäihmisten kaltoinkohtelusta, väkivallasta ja niiden vastaisesta työstä
- Kampanjapäivää vietetään Suomessa usealla paikkakunnalla

**Kätketyt äänet –päätapahatuma on tänä vuonna
Tampereella Tammelantorilla 15.6. klo 10-14**

KUN LÄHEINEN SATUTTAA

HENKILÖKOHTAINEN TURVASUUNNITELMA SENIOREILLE

HÄTÄKESKUS

112

SOSIAALI- JA
KRIISI-
PÄIVYSTYS

LÄHIN
TURVAKOTI

TAKSI

SUVANTO-
LINJA

0800-06776

YSTÄVÄ

Tämä opas auttaa sinua ennak-
kolmaan uhkaavia ja vaarallisia
tilanteita, kun uhan aiheuttaja
on lähinen henkilö.

Voit käydä läpi ohjeita kysy-
myksiä itsesi, mutta paras-
ta olisi tehdä se yhdessä am-
mattilautajan tai jonkun muun
luotettavan henkilön kanssa.

Säilytä suunnitelma turval-
lisessa paikassa, josta uhkaa
aiheuttava lähiesi ei saa sitä
käsinsä.

Hälytä apua heti, kun tilanne
alkaa olla uhkaava. Aseta hätä-
numero 112 matkapuhelimen
pikavalintaan.

© Heidi Pääntä / Suvanto

Vanhusten kaltoinkohtelun ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn juurruttaminen arjen käytäntöihin

HANKE 2013-2017

Hankkeen tavoitteena

- Alueellisena tavoitteena luoda Ouluun ikääntyneiden kaltoinkohtelun ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn osaamisen keskittymä
- Kehitetty erilaisiin kaltoinkohtelu- ja väkivaltatilanteiden katkaisuun ja ikääntyneiden tarpeisiin soveltuvia auttamisen tapoja, käytäntöjä ja palveluita yhteistyössä moniammatillisen asiantuntijaverkoston kanssa
- Tarkoituksena tuottaa uudenlaista ymmärrystä ja osaamista myös valtakunnalliseen käyttöön ikääntyneitä työssään kohtaaville ammattilaisille

Lyhyesti Juuri-hankkeesta

- Suvanto ry:n, Oulun ensi- ja turvakoti ry:n ja Oulun Seudun Mäntykoti ry:n valtakunnallinen yhteishanke (2013-2017)
- Laaja verkosto mm. järjestöjä, julkisen sektorin sosiaali- ja terveystoimijoita, seurakuntayhtymä, sekä poliisi
- Hanketyöntekijöitä 2 + koordinaattori + päällikkö
- Asiakkaita yhteensä 58, joista miehiä 7
- Asiakkaiden keski-ikä 73 vuotta
- Juuri-valmennuksiin osallistuneita sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia 2370 henkilöä
- Lisätietoja: www.suvantory.fi ja www.juurihanke.fi

Kuvio 2: Juuri-hankkeen ohjausryhmä ja alueellinen verkosto

MONITOIMIJAINEN JA –AMMATILLINEN ALUEELLINEN VERKOSTO

Diakonia-Ammattikorkeakoulu
Oulun ensi- ja turvakoti ry
Oulun kaupungin vanhusneuvosto
Oulun kaupunki/ Vanhuspalvelut
Oulun kaupunki/Päihde- ja
mielenterveyspalvelut
Oulun omaishoitajat ja läheiset ry
Oulun Seudun Muistiyhdistys ry
Oulun Seudun Mäntykoti ry
Oulun seurakuntayhtymä/vanhustyö
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoito-
piiri/osasto 75 ja vanhuspsykiatri
Poliisi
Vuolle Setlementti ry

Juuri-hanke: Työmme käytännössä

Ennaltaehkäisevä työ

Ikääntyneiden omissa verkostoissa

Verkostotyön kehittäminen / JUURI- hankkeen alueellinen ohjausryhmä

Avotyö

- Ikääntyneen kanssa tehtävä yksilötyö (lähisuhdeväkivalta ja hoitosuhteet)
- Neuvonta ja puhelinauttaminen
- Verkostojen kautta tulevat asiakkaat
- Turvakoti jakson (aikana ja) jälkeen tehtävä työ

Valmennus (Kouluttaminen)

- Ikääntyneiden kokeman lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan ja kaltoinkohtelun erityispiirteiden tunnistaminen (lähisuhteessa ja hoitosuhteessa)
- Ikääntyneen kokeman väkivallan- ja kaltoinkohtelu tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja auttaminen.
- Laitoksessa tapahtuvan kaltoinkohtelun ennaltaehkäiseminen.

Tiedottaminen:

- Alueellisesti ja valtakunnallisesti
- Vaikuttamistyö

Vanhustyön turvaopas

VANHUSTYÖN TURVAOPAS

Tee turvallisesti vanhustyötä

1. TUNNISTA

2. ENNAKOI

3. TURVAA

4. VARMISTA

2. ENNAKOI

Jos olet huolissasi vanhukseen tai hoitohenkilökunnan turvallisuudesta:

Haahda itseäsi, vatsaa aikaa ja keskity asian äärelle.

Keskity huomioi konkreettisiin ratkaisuksiin. Keskitytään siinä pidä pelata kotonaan eikä työssä. Sopikaa työyhteisösiin, miten asiaa puutetaan.

TYÖNTEKIJÄN TURVASUUNNITELMA

- Selvitä uhkatilakkeet otetuista. Keskustele esimiehen kanssa.
- Varmista, että joku tietää missä olet, illä tunti yksin.
- Huolehdi, että hätätilauksessa voit poistua nopeasti (pidä auto/jalkineet lähtövalmiina, selvitä poistumistiet).
- Pidä puhelin ulottuvilla. Poistu uhkasta tilanteesta.
- Varmista muuten turvallisuus. Hälytä apua.

Tee HUOLI-ILMOITUS

vanhustyön vastaavalle sosiaalityöntekijälle tai kunnan vanhustalosta vastaavalle henkilölle.

SHT 485 / Vanhustalostalokki 255

Muista: väkivalta tai kaltoinkohtelu ei aina näy ulospäin!

1. TUNNISTA

VÄKIVALLAN UHKA

Uusko tai väkivalta vanhuksen luona

- uhkaavasti ja arvaamattomasti käyttäytyvä henkilö?
- alkoholi tai lääkkeiden väärinkäyttö?

Havaitseminen

- soittavia muutamia ja murmurit?
- selittämättömiä vammoja ja ruuhoja?

KALTOINKOHTELU

- Saako asiakas kaikki tarvitsemansa palvelut?
- Oletko huolissasi vanhuksen saamista hoitoista esim. ravinto, puhtaus, terveydenhoito, lääkkeet?
- Oletko huolissasi läheisen tai omaishoidajan jaksamisesta tai hänen antamastaan hoivasta?
- Käytätkö joku vanhusta taloudellisesti hyväksien?

Uhrin voi olla lähisukulainen tai kotihoidon ja sen ohjaaja omaisen tai muu lähisukulainen, hoitaja, vapaaehtoinen työntekijä jne.

3. TURVAA

TURVASUUNNITELMA VANHUKSELLE

- Sopikaa yksityinen ja turvallinen keskusteluhetki.
- Varsa aikaa ja luo kireästä tunnelma. Ole ilme.
- Älä vähättele vanhuksen kertomusta. Muista, että hänen kokemus uhkan tunne on todellinen.
- Pohdika, miten vanhus voi poistua tai suojautua uhkavasta tilanteesta. Puhu selkeästi ja mitä yksinkertaisin keinoin.

TURVAVERKOSTO

- Onko vanhuksella läheisiä, ystäviä tai naapureja, joihin voi turvautua hätien hetkellä?
- Sopikaa vanhuksen kanssa merkittävät, turvasana, turvamerkki tutulle trra.
- Määli uhka toistuu tietyllä aikana (esim. eläköpöivä, tietty vuorokaudenaiha jne.) voiko uhkaa minimoida tekemällä jotain toisin?

TÄRKEÄT Puhelinnumerot ESILLE /puhelimien pikavalintanappäimoon

ENNALTAENKÄISE

- Testatut ja varatut esineet pöytä
- Lukot ja turvajärjestelmät kuntoon
- Turvasanake käytössä
- Tarvitavat palvelut kaltoinkohteen riskinä olevalle

APUA

Hätänumero: 112

Rikosuhripäivystys: 0203 16116 (auttava puhelin)

Suvanto-linja (ti ja to klo 12-16): 0800-06776

Noitalinja: 080 005 005 (lähisuhde- ja naislinn kohdistuva väkivalta)

TURVALAUKKU

Palatkaa vanhuksen kanssa kenvyt turvalaukku ja laittakaa se paikkaan, josta se on nopeasti otettavissa mukaan hätätilanteesta.

- vähintään kahdeksan
- laukusta 1-2 päivän
- kopio henkilö- tai turvakortista
- lämmintä vaatetta ja kengät
- tärkeät puhelinnumerot

Käyköt säännöllisesti läpi turvalaukku ja -suunnitelma.

KIRJAA YLÖS

Dokumentoi vanhuksen kertoma uhka, laiminlyöti ja näkemyksi vammot sekä tekemänsä jatkosuunnitelma uhkien välttämiseksi.

Huomaa, että voit käyttää vain asiakas kertomaa ja havaitsemia väkivaltaa tai kaltoinkohtelun merkkejä, vammoja kanssa on aina mentävä läikään.

Lupaa palata asiaan ja pidä lupasi.

4. VARMISTA

HUOLEN JAKAMINEN

- Jos huolesti konsultoi aina hoitava lääkäri, sosiaalityöntekijä ja/tai turvakoti.
- Selvitä, kuka voisi auttaa vanhusta uhkavassa henkilössä (lääkäri, läheinen, sosiaalityöntekijä, psykologi jne.)
- Arvioi säännöllisesti, pitävätkö vanhus kotonaan.

TURVALLISUUDEN KETJU

- Muodota turvallisuuden ketju auttajista.
- Huolehdi että verkosto tietää uhkasta, turvasuunnitelmasta ja -laulusta.
- Selvitä kuka kantaa vastuu asian hoitamisesta.
- Sovi jatkosta. Varmista, että asia ei jätä hoitamatta.

Onko vanhus turvassa kodissaan?

LISÄTETIA JA MATERIAALIA: www.juurihanki.fi/materiaalia

**TÄÄLLÄ
ON LUPA PUHUA**
väkivallasta

KÄSIKIRJA

ikäntyneisiin kohdistuvan kaltoinkohtelun
ja väkivallan vastaiseen työhön

Piia Tulkialio ja Emilia Sales (toim.)

HANKE 2013-2017

**TÄÄLLÄ
ON LUPA PUHUA**
väkivallasta

Täällä on lupa puhua väkivallasta

Käsikirjan tarkoituksena on

- tuoda tietoa ikääntyneisiin kohdistuvasta lähisuhdeväkivallasta ja kaltoinkohtelusta
- antaa työkaluja niihin puuttumiseen
- innostaa ammattilaisia osaamisen kehittämiseen

Käsikirja on suunnattu

- ikääntyneiden kanssa työskenteleville sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille
- vanhuksiin kohdistuvan kaltoinkohtelun ja väkivallan vastaisesta työstä kiinnostuneille

Täällä on lupa puhua väkivallasta

Käsikirja vastaa seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu ja väkivalta tarkoittaa?
- Miten kaltoinkohteluun ja väkivaltaan on mahdollista puuttua?
- Mitä palveluita ja tukimuotoja ikääntyneiden lähisuhteissa kokemaan väkivaltaan ja kaltoinkohteluun on saatavissa?
- Miten Juuri-hankkeessa on yhdistetty, kehitetty ja juurrutettu vanhus- ja väkivaltatyön osaamista?
- Mitkä työmenetelmät havaittiin hyviksi Juuri-hankkeen aikana?

Täällä on lupa puhua väkivallasta

SISÄLLYS

Saatesanat	4
Lukijalle	8
Testaa tietosi ikääntyneisiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta ja väkivallasta	11
1. Ikääntyneisiin kohdistuva kaltoinkohtelu ja lähisuhdeväkivalta	12
Uhka ikääntyneen ihmisen toimintakyvylle ja elämänhallinnalle	14
Kaltoinkohtelulle altistavia tekijöitä	15
2. Tunnista, ennakoi, turvaa ja varmista	18
Tunnista	20
Ennakoi	24
Turvaa	28
Varmista	30
3. Ikääntyneiden lähisuhteissa kokemaan väkivaltaan ja kaltoinkohteluun saatavissa olevat palvelut	36
Väkivalta ja kaltoinkohtelu aikuisen lapsen ja ikäntyneen vanhemman suhteessa	40
Väkivalta ja kaltoinkohtelu parisuhteessa	44
Väkivalta ja kaltoinkohtelu omaishoitosuhteessa	50
Turvakoti ikääntyneen turvana	59

Täällä on lupa puhua väkivallasta

4. Ikääntyneisiin kohdistuvan kaltoinkohtelun ja lähisuhdeväkivallan vastaisen työn kehittäminen	62
Juurruttaminen: toimintamalli, menetelmät ja ylläpito	63
Toimintamalli – mitä on juurrutettu	65
Toteutus – Miten ja millaisin menetelmin on juurrutettu?	67
Ylläpito - Kuinka muutoksesta ja uuden osaamisen kehittämisestä on pyritty tekemään kestävää?	68
Juurruttamisen tasot	69
Hyviksi havaittuja työmuotoja ja -tapoja	76
Tarkista tietosi ikääntyneisiin kohdistuvasta kaltoinkohtelusta ja väkivallasta	82
Kuvio 1: WHO:n ekologinen malli (2005)	14
Kuvio 2: Juuri-hankkeen ohjausryhmä ja alueellinen verkosto	37
Kuvio 3: Juurruttamisprosessi Juuri-hankkeessa	64
Liite 1: Käsikirjan tekijät	84
Liite 2: Vanhustyön turvaopas	86
Liite 3: Suvannon henkilökohtainen turvasuunnitelma senioreille	88
Lähteet	92

Hankkeessa havaittua:

***Ikääntyneiden kanssa työskentelevät ammattilaiset** ovat avainasemassa kaltoinkohtelun ja lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa ja niiden uhassa olevien auttamisessa.*

***Tunnistamaton lähisuhdeväkivalta** ei poistu suhteesta, eivätkä kokijat ja tekijät saa tarvitsemaansa apua ja ohjausta tarvittaviin palveluihin.*

”Ikääntynyt on saattanut tavata palvelujensa parissa jo useitakin hyvää tarkoittavia auttajia, ja hänet on voitu ohjata eteenpäin tunnistamatta taustalla piilevää väkivaltaa tai sen uhkaa.”

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOSLähtösuhteiden kivaikokemusten vaikutusten ja
avun / hoidon tarpeen arvioinnit

File Name: _____

Suodatinkysymykset

- 1 Onko sinun kohdittuasi lähisuhteesi* jossakin elämäntilanteessa fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?
Kyllä ☐ Ei ☐
- 2 Vieluttaako kokemasi väkivalta edelleen terveytesi, hyvinvointisi tai elämäntilanteasi?
Kyllä ☐ Ei ☐
- 3 Onko lähisuhteesi tällä hetkellä fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai kaltoinkohtelua?
Kyllä ☐ Ei ☐

Jos kysymyksiin 2 tai 2 on vastattu KYLLÄ, loppu seuraukset kartoituskysymyksestä:

Kartoituskysymykset

4. Millaista länsisuhteiden väkivaltaa olet kokenut?
- ☐ fyysistä väkivaltaa (seksin, törkeyden, lyönnin, potkimisen, tulustamisen, pillin heittäminen, uuputtaminen, napittaminen, navelaku, asennoituminen, tuikeaminen jne.) josta ei väkivaltaa ole aiheutunut
 - ☐ henkistä väkivaltaa (seksin, alitietoisuuden, arvostuksen, nimitysten, haaveiden, kontrollin, seksuaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimaksi muuttaminen, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, kotieläinten vahingoittaminen tai jollakin näillä tai esimerkiksi itsemurhalla uhkaaminen)
 - ☐ seksuaalista väkivaltaa (seksin, raiskauksen, raiskauksen yrityksen tai seksuaalisen kanssakäymisen estämiseen painostaminen tai seksin pakottaminen, seksuaalisen väkivallalla uhkausta, seksuaalisen hävittämisen, pornografian pakottaminen, ehkäisyä käytön kieltäminen, abortin pakottaminen, seksuaalisen itsemurhan tilinmaksuun rajoittaminen)
 - ☐ laulokokeiluun tai laulujärjestykseen (seksin, läsnäolon, vierailun tai vierailun kieltäminen, jättäminen väliin, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut tai riippuvainen, toisen ihmisen vahingoittaminen laulokäytöllä, päihteillä, kemeikailla tai luotimella)
 - ☐ taloudellista väkivaltaa (seksin, itsemurhan rahan käyttöä, itsemurhan, taloudellisen pöytäkirjan tekemisen estämisen tai pakottamisen omien rahojen antamiseen toisen käytössä, taloudellista väkivaltaa uhkausta tai kieltämistä)
 - ☐ kiellettyä tai kiellettyä väkivaltaa (seksin, ulkonäköön vaikuttamiseen pakottaminen, väkivaltaa uhkaaminen tai sen käyttöä ulkonäköön vaikuttamiseen väkivaltoilla, koulun tai koulunväkivaltojen ulkonäköön liittyvillä asioilla uhkausta)

2. Millin elin viikkosi ollut koulunoma? Lähisuhdeviikkoliikennekohteena?
vuorokauden ☐ viikon ☐ koulukauden ☐ vuorokauden ☐ jatkuvasti ☐
3. Kuinka usein olet joutunut lähtemään viikkoliikennekohteesta?
vain kerran ☐ useita kertoja ☐ toistuvasti ☐ jatkuvasti ☐
4. Kuinka tai kerran olet ollut viikkoliikennekohteessa? ☐

- E** Tämä lyhyt kysely on maksuton, jos läksikäsikirjastasi on täyttöhetkeksi. Onko perheesi riittävästi lääkitystä? Jos ei, mikä on syy?

- 6 Täällä luovutetaan luvutettuihin vaaleihin, joihin asialkaa/pöytälaa on mukautettu.
Onko puolueella kohdistettua sinun vaalikampaniaa aikoo den aikana?
Ei/kyllä ☐ ☐

¹⁾ Lahti alivereheltä tarkoitetaan asukkaansuorittamaa perhe-, valvontasuor- tai oireenvalvontaa laeissa tai muissa laeissa määritettyä riippuvuus alivereheltä tai laeissa laeissa ja laeissa.

Asiakkaan/potilaan oma arviointi (0 = ei vaikuttanut, 5 = suurivaikutusta)

- Mitä eniten olet kokenut lähiuhdeväkivallan vaikutuksia tällaisiin haitteisiin terveyteeni asteikolla 0–5?

Arvio _____

- Alueen arvioitiin kokemaasi lähi- ja kaukivaikann vaikutuksia tilinhetkiseen hyvinvointiin asteikolla 0–5.

Anexo _____

- Miten arvokkaat kokemasi lähi- ja suhteellisen turvallisuuden tunteet vaikuttavat D-5?

Anillo _____

Millaista asua toivott tila-arvossa?

Työntekijän arviointi

Aniol asiakkaan/potilaan terveyteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyvissä riskeissä. Mikäli arvioit, että joku riski on merkittävä, käy läpi sen kanssa huolella. Näi, millä keinoin terveyttä, hyvinvointia ja turvallisuutta edistävien toimenpiteiden tulisi nähtä.

Sieun ta'lee s'ins r'ikty' b'ins sp'ital'is p'om'v'ia t'ib'nt'is

- 1 Jos aistakaan/potilaa on beritettu, että hänen kohdittuun täll. hetkeä täll. tuihuuhteissaan väkivaltaa
- 2 Jos aistakaan/potilaa jossakin muussa elämäntilanteessa koetaan lähiuhdeviikollaan terveyde- ja hyvinvointivalkokuitet ovat aivotietisi perustella se kaikilla DU
- 3 Jos aivot toimenpiteiden olevan tarpeellisia miltä tahansa aistakaan/potilaa täsmälleen terveyteen, hyvinvointiin tai turvallisuuteen liittyvistä aivotista, joka sinulle heidän kertomustaan väkivaltaa.

Arvioinnin perusteella ryhdytään seuraaviin toimenpiteisiin:

täytetään erillinen turvallisuusarvioinnin arviointilomake seuraavassa tapauksessa:

- ☐ a) jos asiakas/lähe/potilas on nykyisessä lähiyhteisössään viihtevätkäkä, jos hänen oma arvioituna turvallisuusvelvoitteista on viihtäminen 2
- ☐ b) jos asiakas/lähe/potilas on nykyisessä lähiyhteisössään viihtevätkäkä, jos hän on rakasta.
- ☐ laaditaan turvallisuusarvio
- ☐ järjestetään asiakas/lähe/potilaalle turvallisuusarvio
- ☐ otetaan yhteyttä asiakkaan/potilaan kotikunnan asiantuntijavastuuseen tai Hätäkeskukseen
- ☐ tehdään laatuusajokäyttö (tehdään AINA, jos käyttösuojavastuuseen nro 5 vastataan KYLLÄ)
- ☐ tehdään ennakkoinen laatuusajokäyttö, jos asiakas/potilas on rakasta ja hänen kohdittu tällä hetkellä vakiolaa
- ☐ viihtäminen asiakkaan/potilaan tiedot/ARAAK-yhteyshenkilö, kun riikki vakiolaa uusittumista on kokonaa
- ☐ jatketaan lähiyhteisövalvokäytöstä käyttäytymisenä asiakasryhtymätyö/hoito
- ☐ ohjataan asiakas/potilas lähiyhteisö/ryhtymätyö/hoito
- ☐ otetaan yhteyttä tai ohjataan asiakas/potilas pöytätyöön kotipalveluihin
- ☐ ohjataan asiakas/potilas ottamaan yhteyttä poliisiin tai Rikosuhripöytätyöryhtymään, tekemään rikosilmoitus ja/tai hakemaan lähtymätoimia tai pyydetään poliisin korvauskoito tai tehdään rikosilmoitus asiakkaan/potilaan suostumuksella
- ☐ otetaan yhteyttä tai ohjataan asiakas/potilas yksikön asiantuntijatyöryhtymä (esim. terveydenhuolto tai poliisilaitoksella) kotikunnan palvelujen käyttötoimia varten
- ☐ jatkotöidenpöytätyö tarvitta (esim. asiakas/potilas on jo avon pöytätyö, kuten perhehuolto, terapia, mielenterveysneuvonta, laatuusajokäyttö)

* HALLA OYENNEKIRJA ON VAIN LUTERILISE KIRKON KÄYTTÖÖN. KÄYTTÖÄ KIRKON ULKOPUOLISILLA PAIKOILLA EI SUOJETA.

Täällä on lupa puhua väkivallasta

Tunnista väkivallan uhka:

Asuuko tai vieraileeko vanhuksen luona

- uhkaavasti ja arvaamattomasti käyttäytyvä henkilö?*
- alkoholin tai lääkkeiden väärinkäyttäjä?*

Havaitsetko

- toistuvia mustelmia ja murtumia?*
- selittämättömiä vammoja ja ruhjeita?*

Täällä on lupa puhua väkivallasta

Tunnista kaltoinkohtelu:

- *Saako asiakkaasi/läheisesi kaikki tarvitsemansa palvelut?*
- *Oletko huolissasi vanhuksen saamasta hoidosta esim. ravinto, puhtaus, terveydenhoito, lääkkeet?*
- *Oletko huolissasi läheisen tai omaishoitajan jaksamisesta tai hänen antamastaan hoivasta?*
- *Käyttääkö joku vanhusta taloudellisesti hyväkseen?*

Uhka voi olla

- *Tahallinen tai tahaton*
- *Sen aiheuttaja omainen tai muu läheinen, hoitaja, vapaaehtoistyöntekijä jne.*

Täällä on lupa puhua väkivallasta

VANHUSPALVELULAIN HUOLI-ILMOITUS

- Ilmoituksen voi tehdä, jos iäkäs ihminen ei esimerkiksi selviydy asioidensa hoidosta, hän ei pysty tai osaa hakeutua palveluihin, häntä kohdellaan kaltoin tai hän vaarantaa terveytensä tai turvallisuutensa.
- Kuka tahansa voi tehdä huoli-ilmoituksen iäkkään ihmisen voinnista, toimeentulosta tai kohtelusta. Yksityishenkilöllä on oikeus tehdä ilmoitus, mutta **ammattihenkilöillä ja viranomaisilla on siihen lain perusteella velvollisuus.**

*Tee huoli-ilmoitus vanhustyön vastaavalle sosiaalityöntekijälle
tai kunnan vanhuspalveluista vastaavalle henkilölle
(SHL48§ / Vanhuspalvelulaki 25§)*

HANKE 2013-2017

Oulun Seudun Mäntykoti ry

OULUN
ENSI- JA TURVAKOTI RY

Suvanto ry

Turvallisen vanhuuden puolesta

Täällä on lupa puhua väkivallasta

Lataa käsikirja/turvaopas:

<https://www.suvantory.fi/hankkeet/juuri-hanke-2013-2017/>

Tilaa käsikirja/turvaopas:

info@suvantory.fi

Ota yhteyttä/Anna palautetta/Ehdota yhteistyötä:

piia.tiilikallio@suvantory.fi

Kiitos!